

Hendrikhansu paisu likvideerimise kavatsus

a) paisu likvideerimise ja loodusliku jõesäangi taastamise eesmärk;

Hendrikhansu paisu (PAIS021450) likvideerimise eesmärgiks on parandada kalade rändetingimusi Pärnu alamvesikonnas asuval Hendrikhansu ojal (VEE1136900). Lääne-Eesti veemajanduskavas on seatud Hendrikhansu oja veekaitseks eesmärgiks hea seisundi saavutamine, mida takistavad kalastiku rändetõkked.¹ Kuna forellile sobivad piirkonnad jäävad paisjärvest nii alla- kui ülesvoolu, killustab pais veekogu kaheks teineteisest isoleeritud osaks, vähendades sellega täiendavalt potentsiaali forelli elupaigana. Lisaks sellele jääb tehisjärve ca 1,1 km pikkusega paisutusalasasse suure tõenäosusega forellile sobivaid, paisutamise seoses aga kasutuskõlbmatuks muudetud sigimis- ja noorjärkude kasvualasid. Veel halvendab paisjärv oluliselt ka oja vee kvaliteeti, tõstes allpool suvist vee temperatuuri, muutes ebastabiilseks vee gaasirežiimi ja põhjustades orgaanilist reostust. Hendrikhansu ojast on uuringute tulemusena leitud kokku kaheksa kalaliiki: ojasilm, lepamaim, mudamaim, rünt, trulling, luukarits, haug ja luts. Nendele kalaliikidele on oluline liikuda vabalt erinevate oja osade vahel.² Sindi paisu likvideerimise järgselt on läbi viidud seire Pärnu jõestikku kuuluvatel veekogudel ja uuritud nende kalastikulist potentsiaali ja sealt selgus, et Hendrikhansu oja on sobilik elupaigaks ja kudemispaigaks ka forellile kui eemaldada rändetõkked. Ning 2023. aasta seirepüükiel ka jõeforelle Hendrikhansust püüti. Seega kavatakse RMK lahendada Hendrikhansu paisu koos kivitõkkude lahendamise ja seeläbi avada kaladele rändeteed Hendrikhansu oja kude- ja elupaikadele.

Tegevuste kirjeldus:

Hendrikhansu pais likvideeritakse ning taastatakse looduslik jõesäng nii alandatud paisjärve kui paisu piirkonnas.

Asukoht:

Hendrikhansu pais asub Viljandi maakonnas, Mulgi vallas, Sarja külas, Hendrikhansu ojal (VEE1136900). Pais paikneb eraomandi Hendrikhansu maaüksusel (katastritunnus: 10501:002:1170). Samuti on eraomandis maaüksused, millel asub Hendrikhansu järv (VEE2010510): Hendrikhansu (10501:002:1170), Uue-Mudara (10501:002:0831) ning omandi ulatus on selgitamisel maaüksusel Hendrikhansu luht (48001:001:0628).

---

¹ Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027. Keskkonnaministeerium.

² Riigihange nr 196874 „Pärnu jõestiku jõgedes lõheliste inventuuride läbiviimine ning taastootmispotentsiaali ja potentsiaalsete kudealade kvaliteedi hinnangute koostamine ning parandusmeetmete väljatöötamine“. Aruanne. Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, Eesti Maaülikool, Eesti Loodushoiu Keskus. (Tartu 2020).

Joonis 1. Hendrikhansu paisu asendiplaan.

b) ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest maaparandusehitistest, teedest ja muust infrastruktuurist;

Paisu läheduses asub pärandkultuuri objekti Hendrikhansu veski (ETAK ID 252822) vundament.

Hendrikhansu pais ei asu riigi poolt korrashoitaval eesvoolul ega ole ühenduses ühegi maaparandussüsteemiga.

Hendrikhansu paisule on ligipääs mööda pinnasteed (ETAK ID 4792993).

c) ülevaade objektist ning paikvaatluse pildid (1.08.24);

Hendrikhansu paisu paisutuskõrgus on EELISE andmetel 2,75 m ning kala läbipääsu vajalikkus hinnatud 5-pallilise skaala järgi 2 – läbipääs vajalik, rändetee avamisel on oluline positiivne mõju kalastikule.³

³ EELIS (Eesti looduse infosüsteem). Keskkonnaagentuur (kasutatud 17.07.2024).

Joonis 1. Hendrikhansu pais.

Joonis 2. Hendrikhansu paisu sild.

Joonis 3. Vaade Hendrikhansu paisult alla voolu.

Joonis 4. Vaade Hendrikhansu paisult üles voolu.

Joonis 5. Hendrikhansu paisu derivatsioonikanal.

Joonis 6. Derivatsioonikanali lagunened truubid.

Joonis 7. Vaade Hendrikhansu paisule ja vanale saunamajale (Autor Tarmo Kangur).

d) eel hinnang, kuidas paisu likvideerimine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi, ettevõtteid.

Mõju tulundusmetsale: mõju tulundusmetsadele puudub.

Mõju eramaadele: Paisu likvideerimine ja loodusliku jõesärgi taastamine mõjutab otseselt Hendrikhansu (katastritunnus: 10501:002:1170), Hendrikhansu luht (48001:001:0628) ja Uue-Mudara (10501:002:0831) kinnistute eraomanikke, kellelt võetakse planeeritud tööde elluviimiseks vastavad kooskõlastused.

Mõju infrastruktuurile:

Hendrikhansu pais ei asu riigi poolt korrashoitaval eesvoolul ega ole ühenduses ühegi maaparandussüsteemiga.

Mõju kaitseväärtustele:

Järvest ülesvoolu paikneb Hendrikhansu oja kõrval kaitstav looduse üksikobjekt Hendrikhansu "Põrgu" (KLO4001053). Tegemist on paljandiga, mille piiranguvöönd on 30 m. Kavandavad tegevused toimuvad Hendrikhansu paisul ja seega puudub negatiivne mõju kaitstavale üksikobjektile. Paisutuse likvideerimine oleks Keskkonnaameti hinnangul positiivse mõjuga paljandile, kuna see tooks kaasa oja loodusliku veerežiimi taastumise, mis on olnud paljandi kujunemise eelduseks.

Kavandataval tegevusel puudub negatiivne mõju kaitsealustele liikidele ja elupaikadele.

Ehitus-lammutusaegsed keskkonnahäiringud on lühiajalised ning töökorraldusega leevendatavad.

Mõju ettevõtetele: mõju ettevõtetele puudub.